

Krönika

Jämställdhet – att bryta eller följa normer

Under juledigheten sitter jag framför en sprakande brasa med en stor kopp kaffe och lyssnar på Vinterpratarna i P1. Samtalet handlar om jämställdhet, och helt plötsligt dyker argumentet upp igen, det där som med jämna mellanrum poppar upp och som kan tyckas lite oförargligt och ofarligt. Nämligen biologin som förklaring till ojämställdhet.

Ännu en gång reduceras jämställdhet till en fråga om hur kvinnor och män förhåller sig till varandra. Till exempel ska män öppna dörren för kvinnor och bära deras kassar. Biologin leder också naturligt till olika yrkesval och olika lön, och eftersom kvinnor väljer arbeten utifrån sina biologiska förutsättningar råkar det bli arbeten som är lägre betalda jämfört med män. Vinterprataren beskriver också att män är överrepresenterade i statistiken när det gäller våld och pojkar klarar inte skolan i samma utsträckning som flickor.

Det är tur att vi i Sverige under de senaste 25 åren har arbetat aktivt med det som kritikerna kallar genusflum, och att detta arbete fått sådan genomslagskraft. Jag talar om genusvetenskapen som handlar om den sociala och kulturella tolkningen av biologiskt kön.

Vi har genom forskningen förstått att de normer som råder i samhället inte alltid är självvalda utan är starka strukturer som kan begränsa livet för både flickor och pojkar, kvinnor och män. Val är inte alltid så fria som vi skulle önska, utan är många gånger en uppfyllelse av förväntningar från samhälle, grupper, familj, partner, barn eller våra arbetsgivare.

För att få en mer jämställd värld behöver normerna kring maskulinitet förändras, menar forskaren Fredrik Zimmerman vid Göteborgs universitet. Att pojkar presterar sämre i skolan jämfört med flickor har kanske ändå inte med biologin att göra, utan snarare med de mansnormer och macho-ideal som råder i samhället. Förr i tiden ansågs kvinnor inte vara lämpade för högre studier överhuvudtaget. I stället var det mäns uppgift att vara intellektuella. De

2019 måste bli ett år då vi skärper vårt kritiska öga i Sverige och mot omvärlden. Annars finns risken att det kan gå utför med jämställdheten och det rätt snabbt.

biologiska skillnaderna mellan könen har inte förändrats över denna korta tidsperiod, men våra normsystem har det.

Jämställdhet handlar om motsatsen, nämligen att en individ ska få vara precis så som hen är, och vill vara. Det handlar om att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden. Kvinnor och män ska helt enkelt ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ickediskriminering och likabehandling är en

grundbult för detta.

Vi vet från forskning, rapporter och erfarenheter att en blandning av kvinnor och män på arbetsplatsen leder till lönsamhet, bättre arbetsmiljö och friskare arbetsplatser.

Att vi är olika som individer och att biologin har viss betydelse framstår nog som en självklarhet för de flesta i dag. Men att förklara ojämställdheten med biologiska argument känns rätt förlegat. För även om våra x- och y-kromosomer ser olika ut så finns det många andra saker som påverkar våra val i livet. Och jämställdhet har aldrig inneburit att vi inte ska vara hjälpsamma eller att vi ska slänga en dörr i ansiktet på varandra.

Diskussioner om jämställdhet måste utgå från fakta och forskning, och år 2019 måste bli ett år då vi skärper vårt kritiska öga i Sverige och mot omvärlden. Annars finns risken att det kan gå utför med jämställdheten och det rätt snabbt. ■

ANNA CALLIUS

KRÖNIKÖR

Ann-Katrine Roth

Expert inom jämställdhet, mångfald och inkludering.